

Det store internasjonale bildet på nedvekst – hvordan kan det se ut i Norge

Elisabeth Veivåg Helseth & Erik Gómez-Baggethun

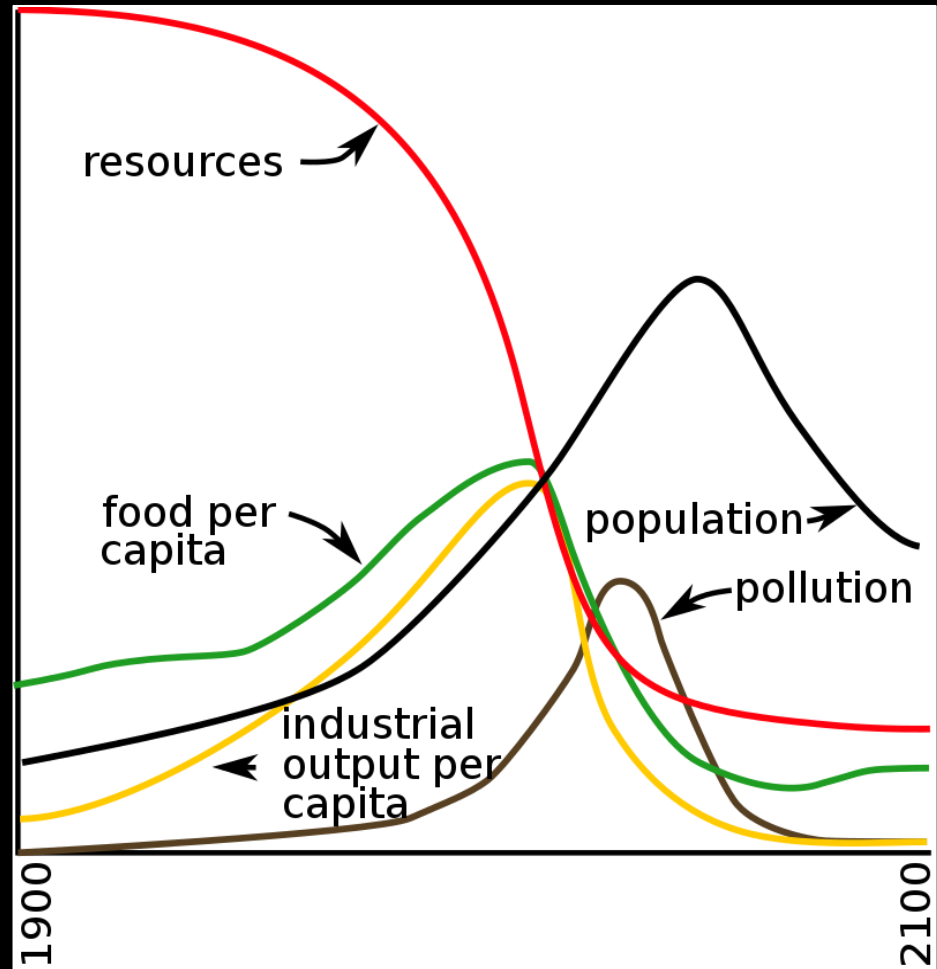
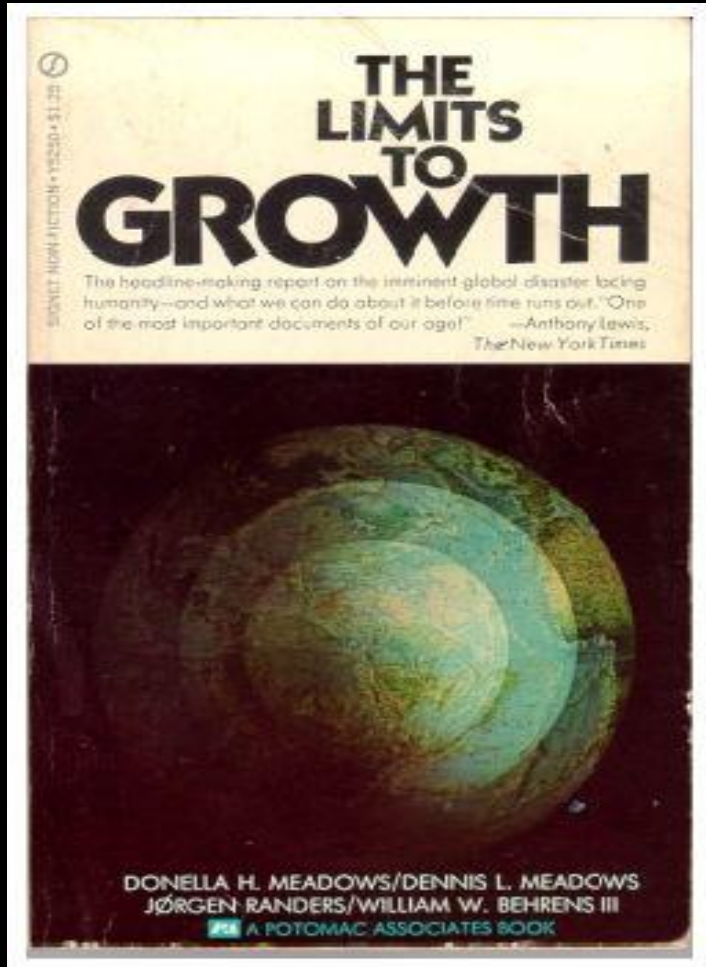
Includes årskonferanse 2023: Begrepet nedvekst i praksis
1– 2. nov. 2023, Forskningsparken, Oslo

Struktur

1. Annerkjennelse av vekstens grenser
2. Vekst gjenopprettet som *bærekraftig utvikling*
3. Argumenter for grønn vekst
4. Vekstens grenser på agendaen igjen
5. Hva er «degrowth»?
  - opprinnelse og røtter
  - argumenter for degrowth
6. Politiske forslag for vekstfri utvikling

Annerkjennelse av vekstens grenser

➤ 1970-tallet: Grenser for vekst

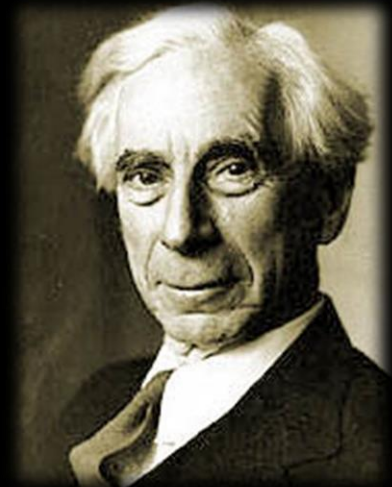

Annerkjennelse av vekstens grenser

➤ 1970-tallet: Vekstkritikk

- Kritikk av standard økonomi og økonomisk vekst (Mishan, Georgescu-Roegen, Daly, Odum, Meadows, Boulding, Harich...)
- 'Utvikling' og 'fremskritt' kritisert for å støtte opp om ekspansive visjoner for industrielle sivilisasjoner (Castoriadis, Gorz, Ellul)

Annerkjennelse av vekstens grenser

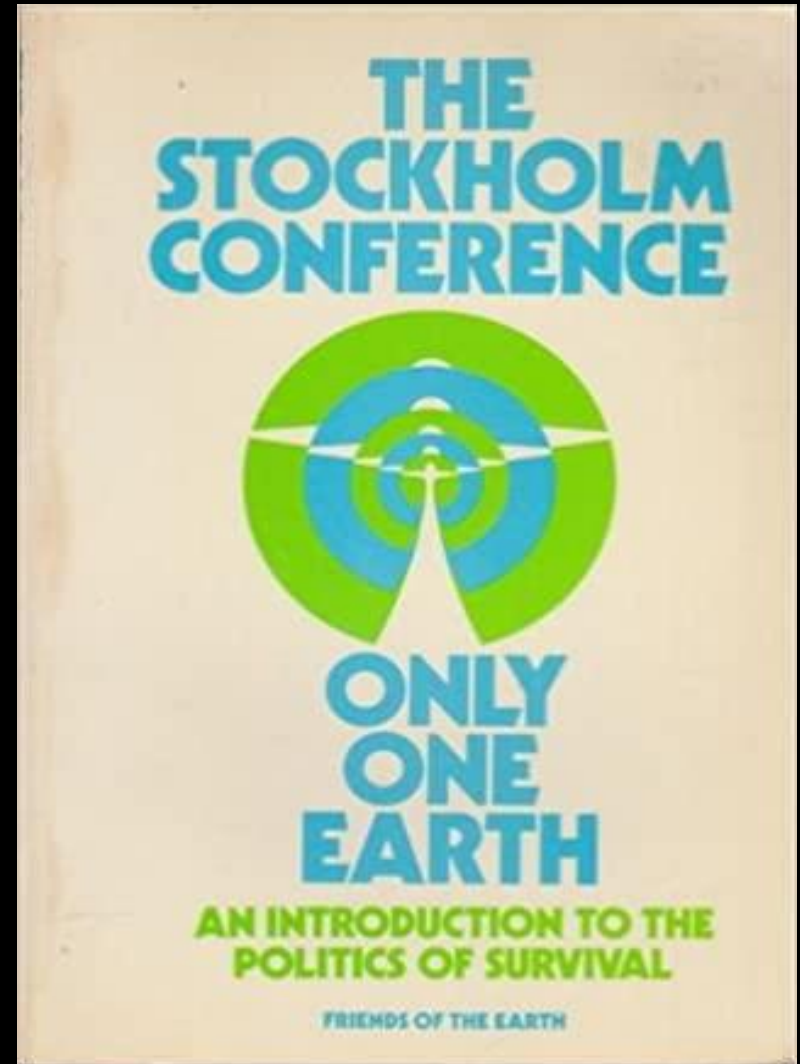
➤ 1970-tallet: vekstens grenser

- Brev fra Sicco Mansholt til Europakommisjonen

‘the central question is how we can reach a zero growth economy’

- Stockholmskonferansen i 1972 (1st Summit of the Earth)
- Oljekrisen i 1973

Annerkjennelse av vekstens grenser

- Begynnelsen og slutten for 'Ecodevelopment' (Cocoyoc 1974 declaration)
- 1974: UNEP og UNCTAD innkalte til et internasjonalt symposium i Cocoyoc
- 'Ecodevelopment' som et kompromiss for å imøtekomme retten til utvikling i fattige land, innenfor jordens «biokapasitet».
- Behov for å forene de 'indre grensene' i form av menneskerettigheter med de 'ytre grensene' i form av ressursutarming.
- Avviste ideen om 'vekst først, rettferdighet etterpå'.
- Kissinger, daværende sjef for amerikansk diplomati, avviste teksten i en melding sendt til UNEP- og UNCTAD-direktørene (Galtung 2010).

Ignacy Sachs

Vekst gjenopprettet som bærekraftig utvikling

“The Commission’s overall assessment is that the international economy must **speed up world growth**” (par. 74).

*“[Continued growth] could be environmentally sustainable if industrialized nations can continue the recent shifts in the content of their **growth towards less material-and energy intensive activities** and the improvement of their **efficiency** in using materials and energy” (par. 32)*

Vekst gjenopprettet som *bærekraftig utvikling*

- Inglehart's tese om post-materialisme: 'for fattig til å være miljøvennlig'

Fattigdom (ikke velstand) som drivkraft for miljøødleggelser:

'downward spiral of poverty and environmental degradation' ...

“poverty place unprecedented pressures on the planet's lands, waters, forests, and other natural resources” (WCED 1987: 7)

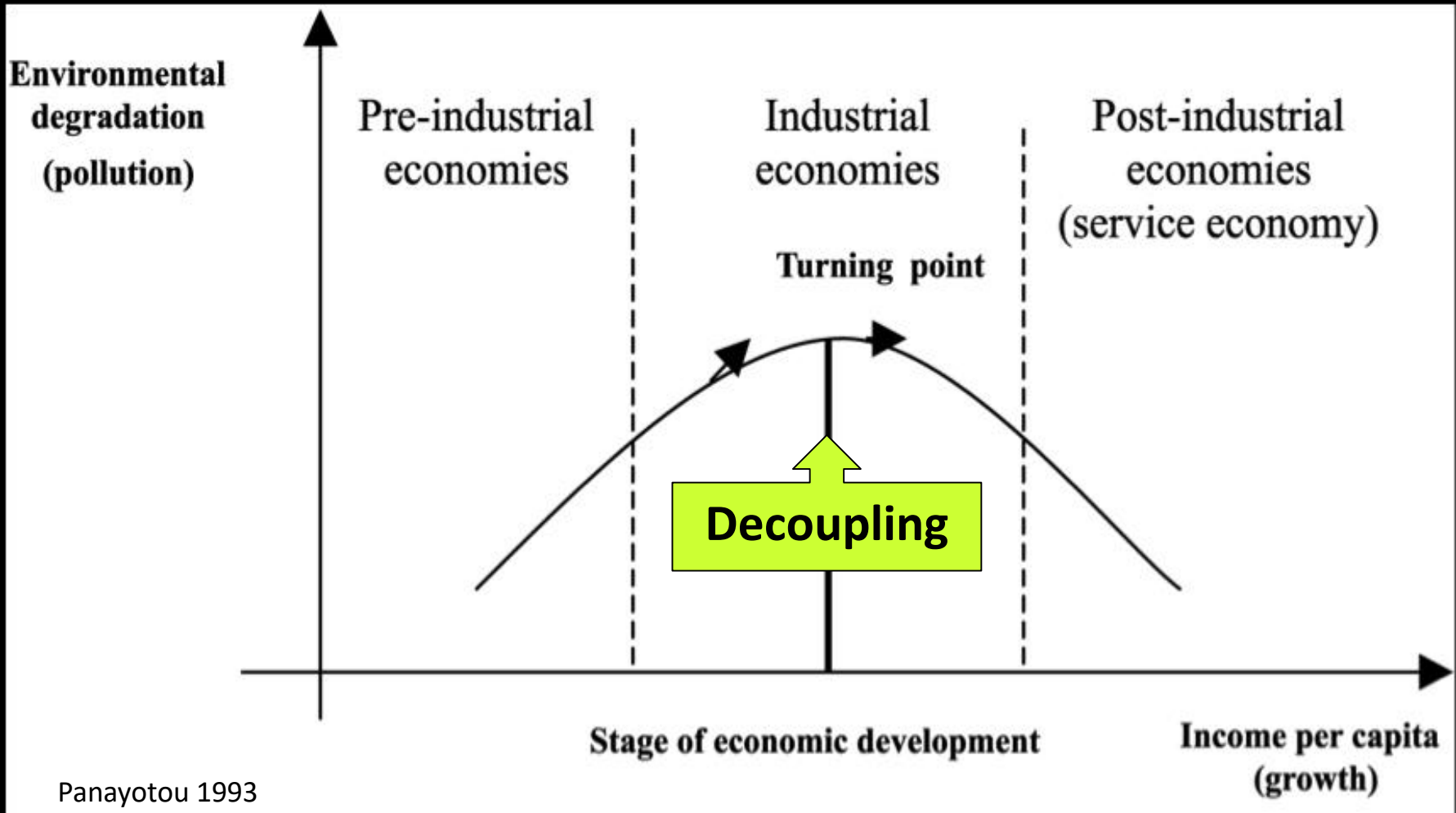

Vekst gjenopprettet som *bærekraftig utvikling*

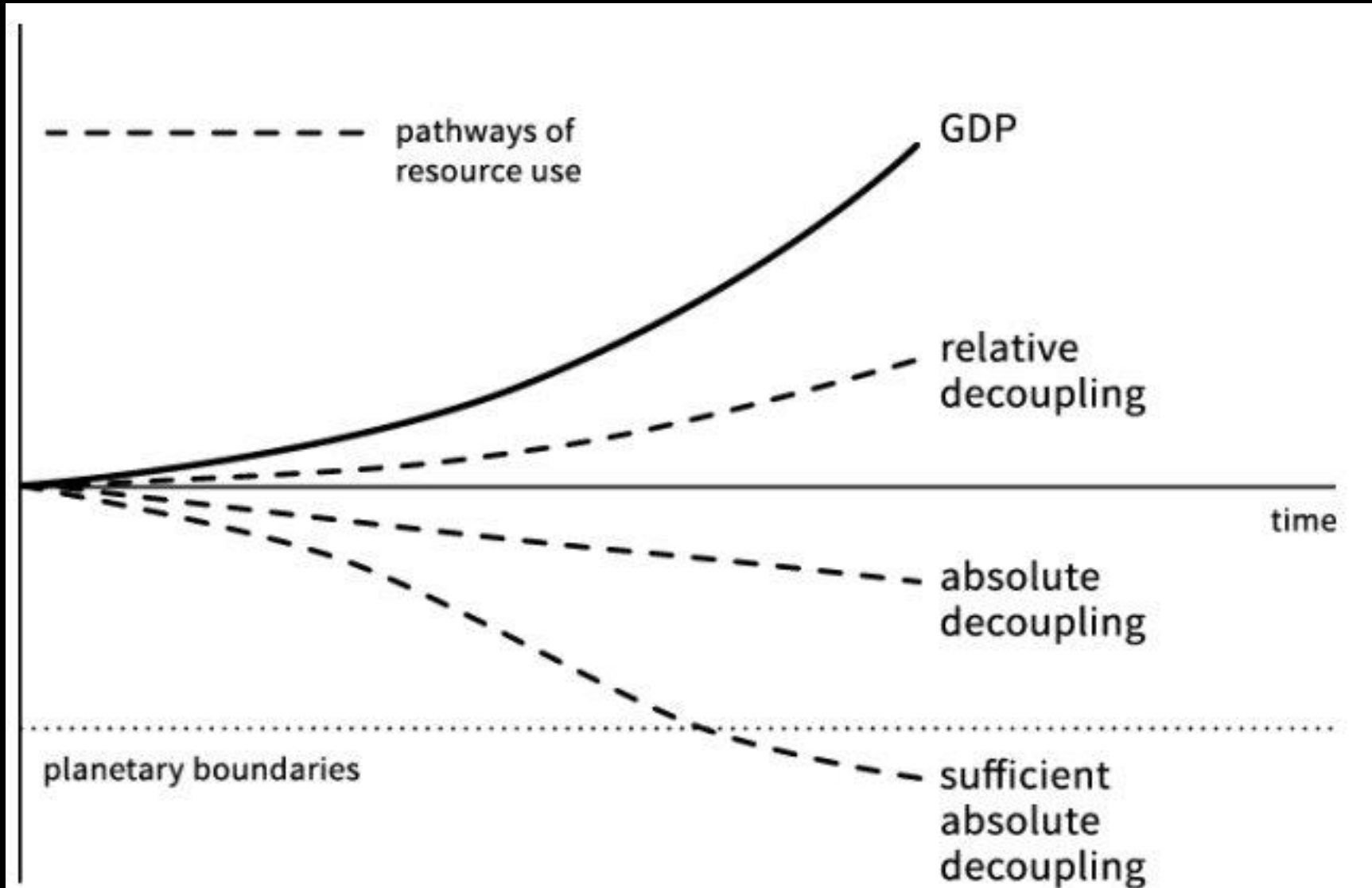

Argumenter for grønn vekst

Den miljømessige Kuznets-kurven: Teknologisk fremgang frakobler BNP-vekst fra miljøpåvirkning

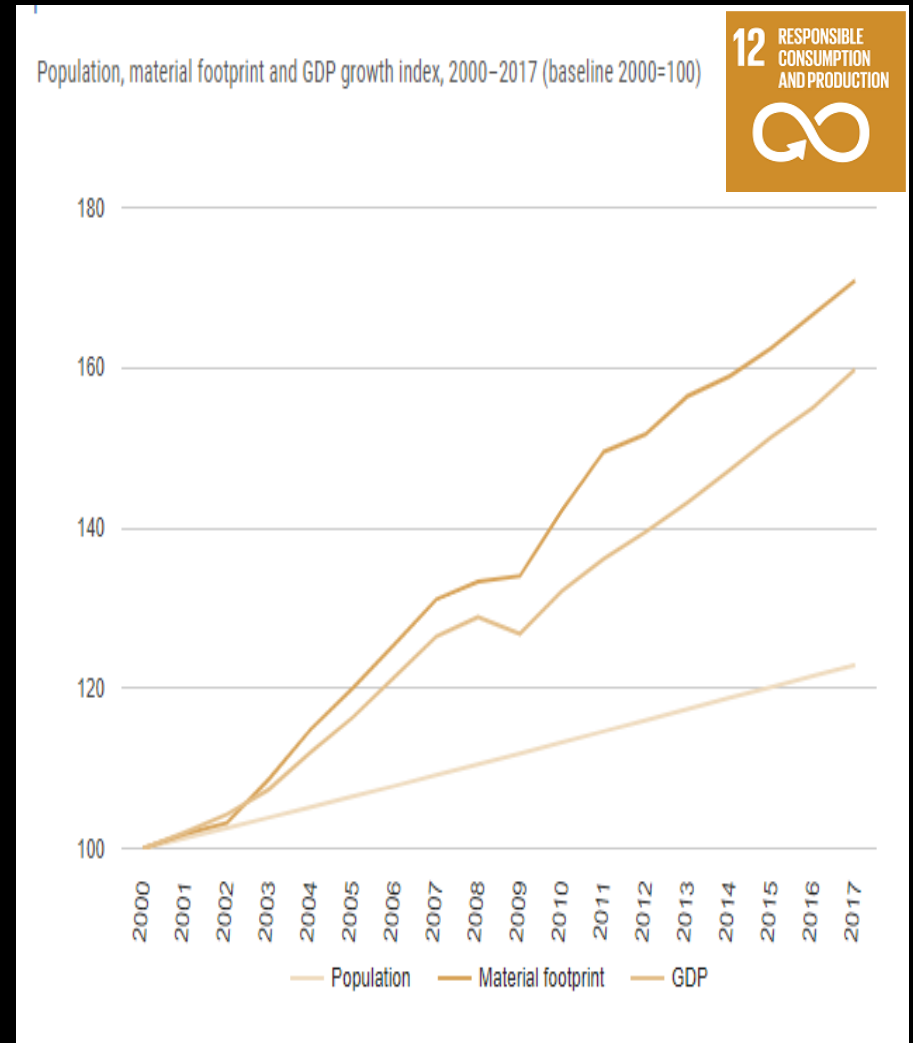

Argumenter for grønn vekst: frakoblingstesen

Dematerialiseres økonomien vår?

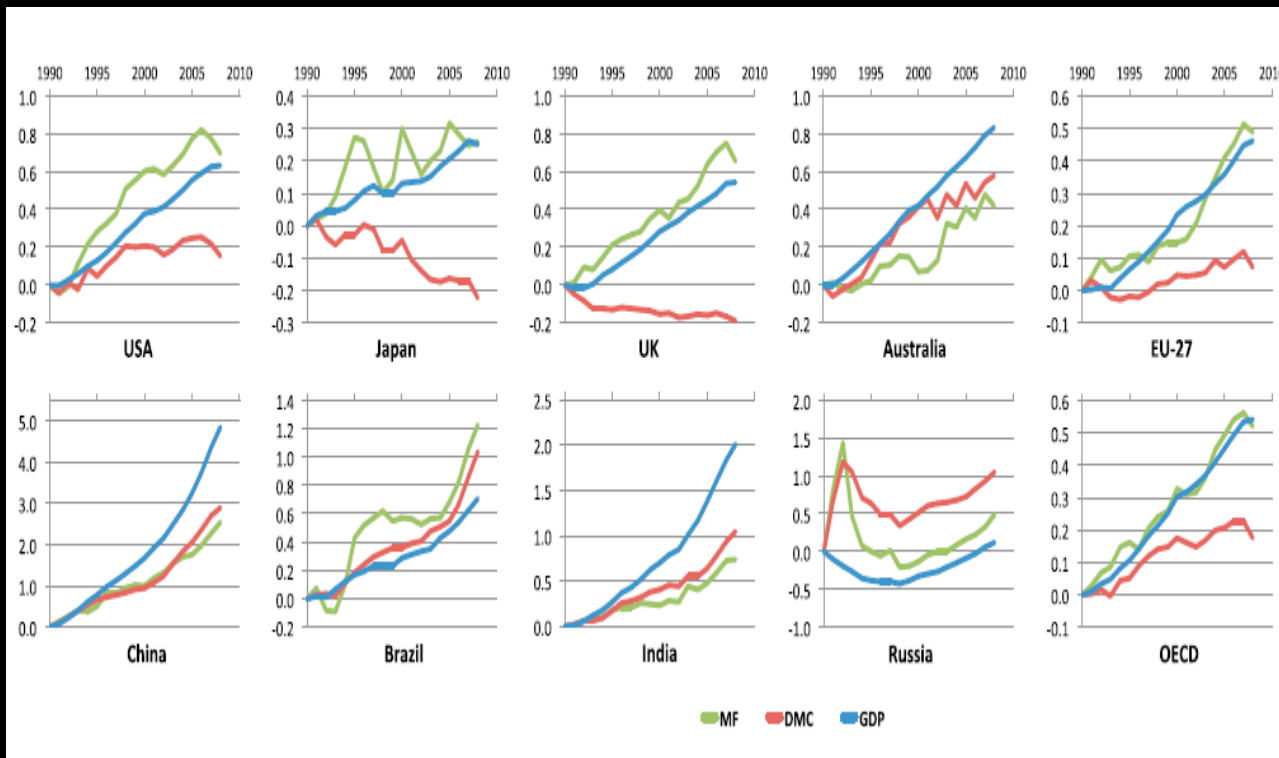
- Det globale materielle fotavtrykket steg fra 43 milliarder metriske ton i 1990 til 54 milliarder i 2000, og 92 milliarder i 2017—en økning på 70% siden 2000, og 113% siden 1990.
- Hastigheten på utvinning av naturressurser har akselerert siden 2000.
- Uten samordnet politisk handling er det anslått å øke til 190 milliarder tonn innen 2060.
- Det globale materielle fotavtrykket øker raskere enn både befolkning og økonomisk produksjon..
- Med andre ord, på det globale nivået har det ikke vært noen frakobling av vekst i materielt fotavtrykk i forhold til verken befolkningsvekst eller BNP vekst.

Dematerialiseres økonomien vår?

Har teknologi frakoblet BNP-vekst fra ressursbruk? (slik EKC spår)

- **Frakobling i rike land er liten eller ikke-eksisterende.** Vekst gjør det mulig å redusere innenlandsk ressursbruk gjennom internasjonal handel, men materialforbruket øker
- Knappt noen land kan hevde at de har klart en **absolutt dematerialisering**
- Relativ dematerialisering bare der **industriell aktivitet har blitt “outsourcet”**

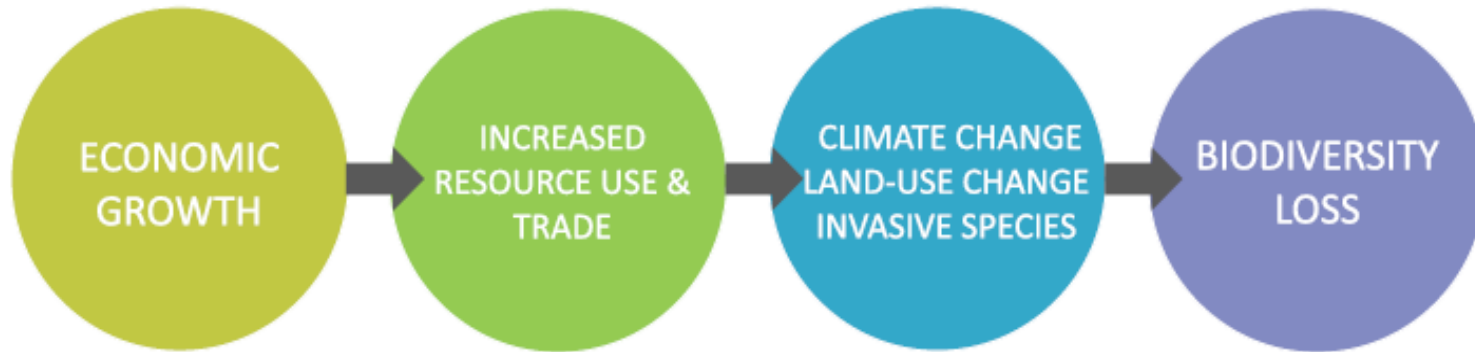
Spådommen
fra den
miljømessige
Kuznets-
kurven (EKC)
skjer ikke per
nå

MF = Material footprint; DMC = Domestic Material Consumption; GDP = Gross Domestic Product

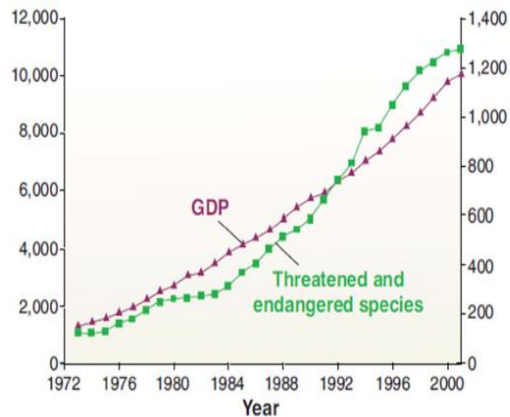
Source: Wiedmann et al. 2015. The material footprint of nations, PNAS 112 (20): 6271-6276

Er vekst frakoblet tap av biologisk mangfold?

GDP correlates with number of threatened and endangered species

Czech et al. (2005) Science

Received: 9 August 2019 | Revised: 30 January 2020 | Accepted: 8 February 2020

DOI: 10.1111/conl.12713

Conservation Letters
A Journal of the Society for Conservation Biology
Open Access
WILEY

REVIEW

Biodiversity policy beyond economic growth

Økende bevis for at økonomisk vekst bidrar til tap av biologisk mangfold via større ressursforbruk og høyere utslipp.

Otero et al. 2020, *Conservation Letters* e12713.

Tilstrekkelig absolutt frakobling skjer ikke

Nyere gjennomgang av empiriske bevis finner at vi er langt fra å oppnå tilstrekkelig absolutt frakobling

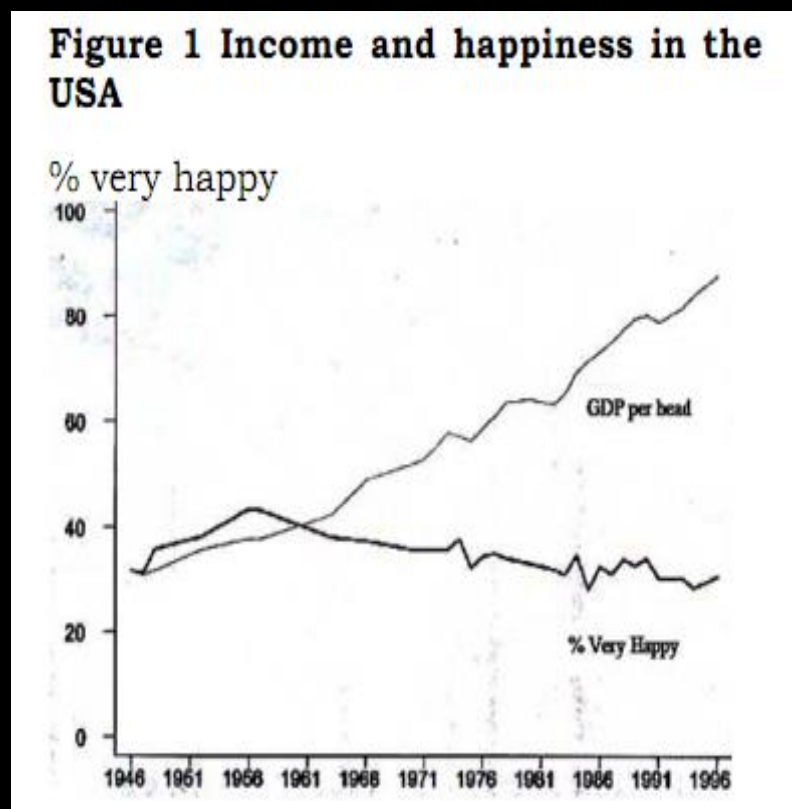
The collage features several overlapping documents:

- Top Left:** EEB European Environmental Bureau logo and the slogan "MAKE EUROPE SUSTAINABLE FOR ALL".
- Center-Left:** A report titled "Decoupling Debunked" from Environmental Research Letters. It is a topical review by Dominik W. Peters, Melanie Picot, Tomer Fishelson, and Felix Creutzfeldt. The abstract states: "A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part I: bibliometric and conceptual mapping".
- Top Right:** An article titled "Is Green Growth Possible?" by Jason Hickel and Giorgos Kallis, published in April 2019. The DOI is 10.1080/13563467.2019.1598964.
- Bottom:** A Science magazine article titled "Unraveling the claims for (and against) green growth" by Tim Jackson and Peter A. Victor. The article is categorized as a Perspective in Economics. The Science logo and navigation links like "Current Issue", "First release papers", "Archive", and "About" are visible.

Problemet med vekst

Easterlinparadokset

BNP-vekst har koblet seg fra økt lykke i rike land

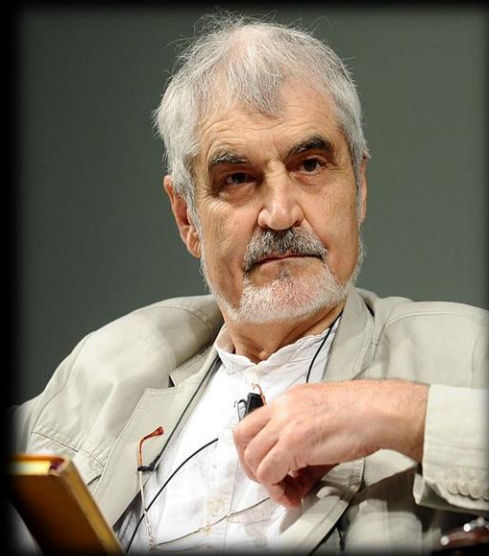
Empirisk forskning på subjektivt velvære (lykke) tyder på at **i de fleste OECD-land stagnerte økningen i velvære eller lykke mellom 1950 og 1970** - eller ble endret til en negativ trend (til tross for en jevn vekst i BNP) (Layard 2005)

Argumenter for degrowth

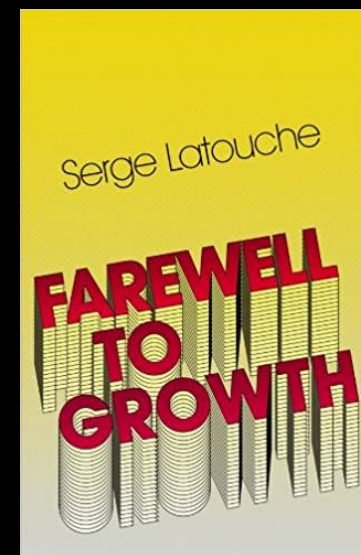

Et brudd med konsensusen rundt bærekraftig utvikling

- «Bærekraftig utvikling» som **oksymoron** (at motstridende begrep blir satt i sammenheng)
- «Bærekraftig utvikling» som **pleonasje** (bruk av flere ord enn nødvendig for å formidle mening)
- Franske miljøaktivister lanserte **“Sustainable Degrowth”** som et slagord for å re-politisere bærekraftsdebatter

Serge Latouche

Hva er “degrowth”?

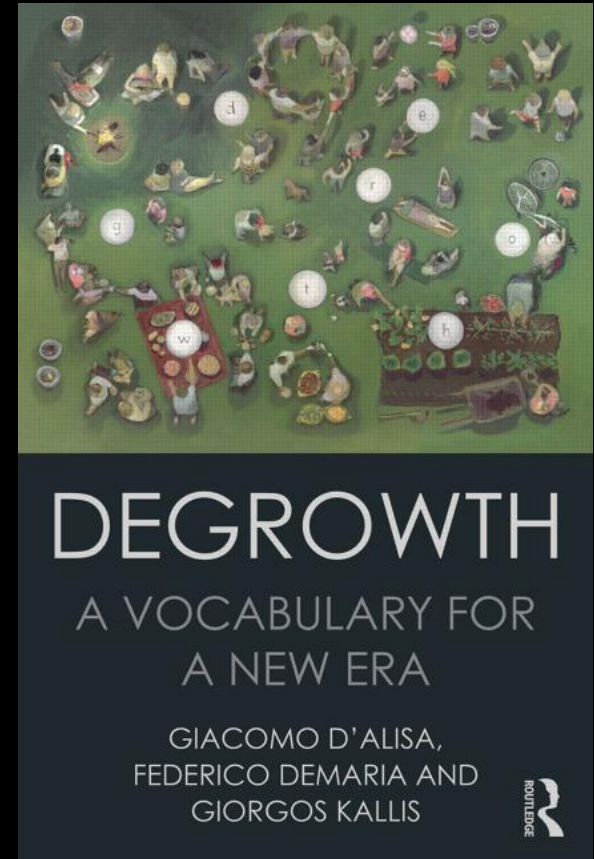
Wikipedia

- “A political, economic, and social movement based on ecological economics and anti-consumerist and anti-capitalist ideas”;

Økologisk økonomi:

e.g. “an equitable downscaling of production and consumption that **reduce societies’ throughput of energy and materials**” (Schneider et al, 2010);

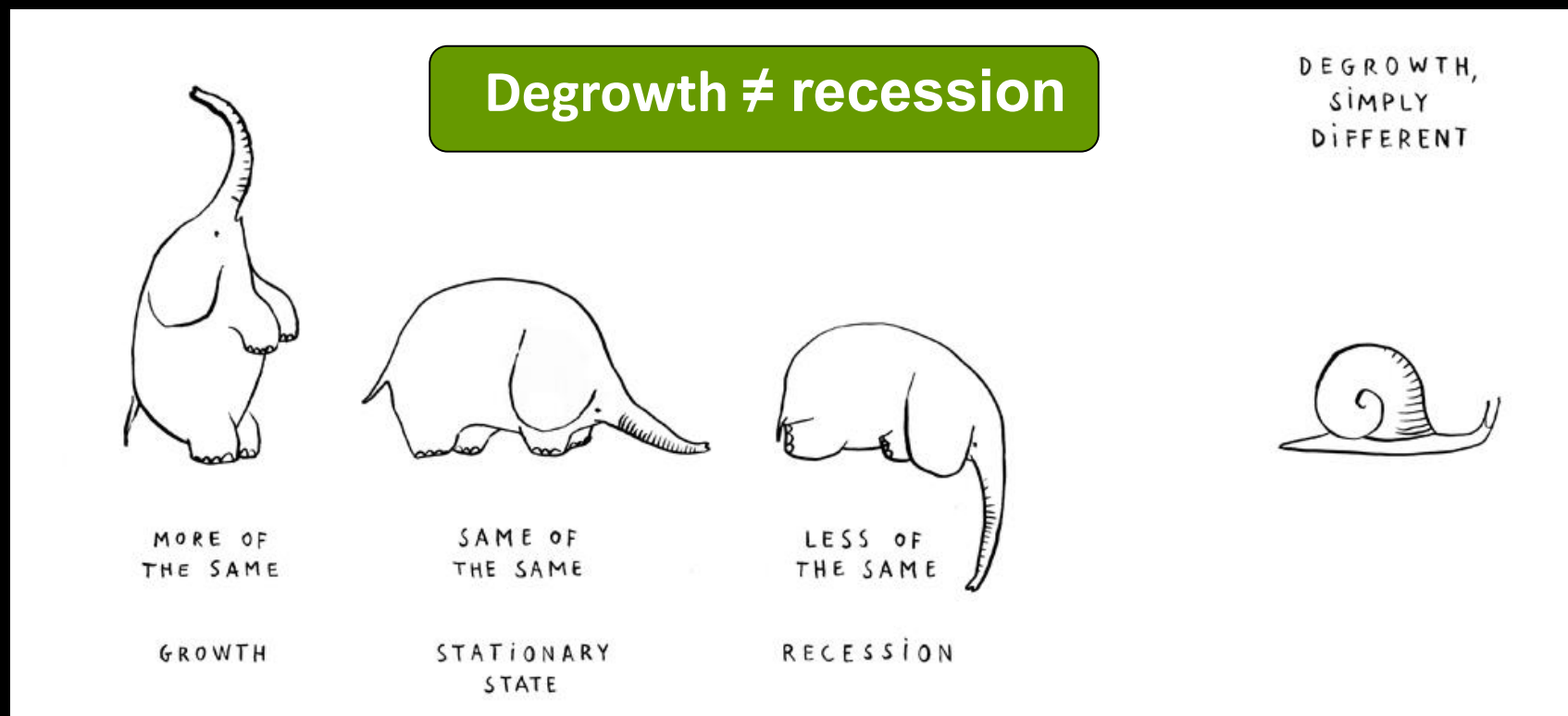
e.g. “challenges the hegemony of growth and calls for a democratically led **redistributive downscaling of production and consumption in industrialized countries** as a means to achieve environmental sustainability, social justice and well being” (Demaria et al, 2013).

Hva er “degrowth”?

Handler om økonomiens fysiske størrelse, ikke BNP

Vekt på **annerledes**, ikke bare **mindre**. Et samfunn med en mindre **metabolisme**, men også en **metabolisme** som har en annerledes struktur, og som tjener andre funksjoner.

Hva er “degrowth”?

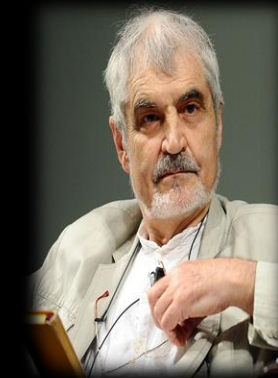
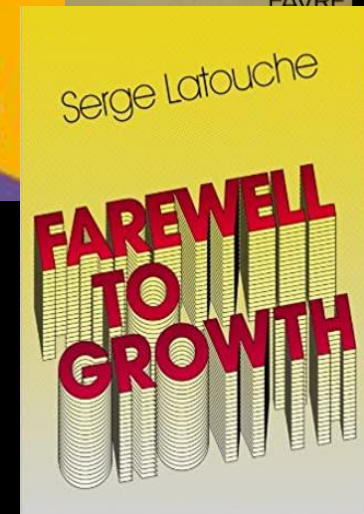
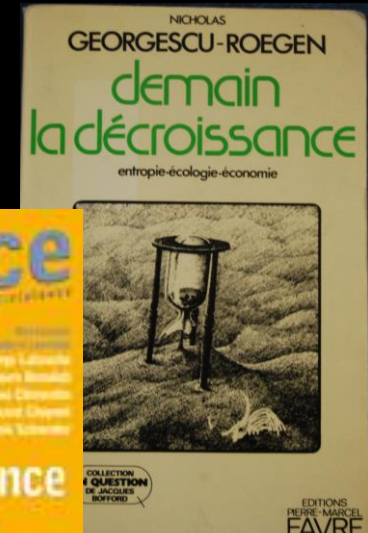
Degrowth hypotesen:

En nedgang i produksjon og forbruk (målt i fysiske termer) i utviklede land trenger ikke å reduserer menneskelig velvære / trivsel (f.eks. kan vi erstatte mange materielle goder med relasjonelle goder).

Opprinnelse, utvikling og konsolidering

- 1800-tallet: **Anti-industrialister** som forløpere til degrowth: Ruskin, Morris, Thoreau, Tolstoy
- 1950-tallet: **Gandisk økonomi**
- 1972: “Limits to growth”
- 1970-tallet: **Georgescu-Roegen** som direkte hovedforløper
- 1980-tallet: arbeid fra **Gorz, Ilich** og **Castoriadis**
- 2000-tallet: Franske aktivister lanserer “sustainable degrowth” som et slagord: **Serge Latouche** populariserer degrowth ideer
- 2008: Den første degrowth-konferansen i Paris
- 2010-tallet: Oppblomstring av degrowth bøker og artikler; etablering som et forskningsfelt

Serge Latouche

Opprinnelse, utvikling og konsolidering

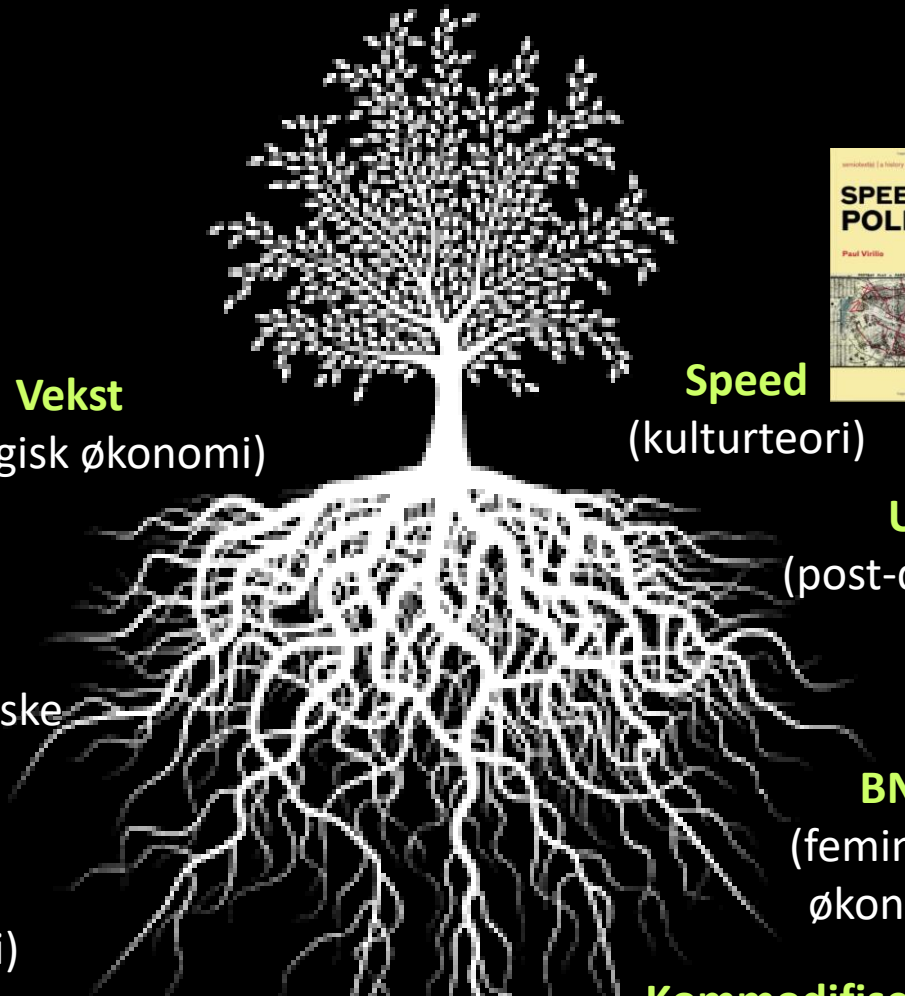

Konferanser og andre internasjonale arrangement siden 2008

- 1° Paris 2008
- 2° Barcelona 2010
- Beyond Growth, Berlin 2011
- 3° Venice and Montreal 2012
- 4° Leipzig 2014
- 5° Budapest 2016
- 6° Malmö 2018
- First North-South Conference on Degrowth, Mexico City 2018
- 7° Manchester 2021 (with ISEE)
- 8° Hague 2018
- 10th Zagreb 2023

ULIKE TEORIRETNINGER SOM INSPIRERER DEGROWTH

Vekst
(økologisk økonomi)

Speed
(kulturteori)

Utvikling
(post-development)

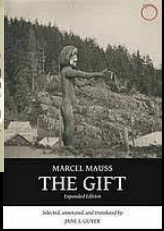
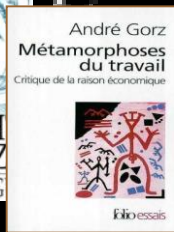
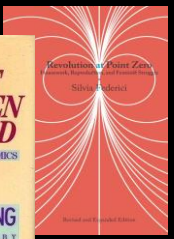
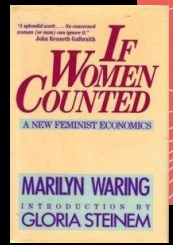
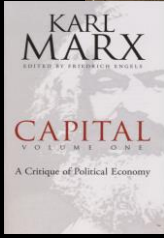
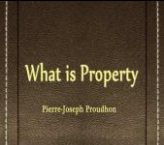
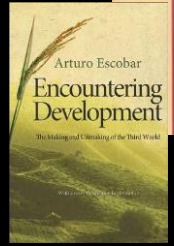
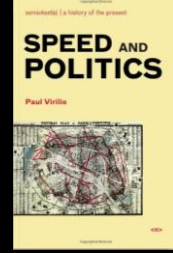
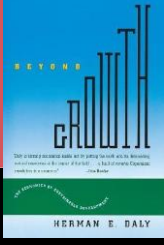
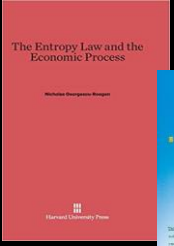
Kapitalisme
(egalitære politiske filosofier)

BNP
(feministisk økonomi)

Teknologi
(romantikk, filosofi)

Kommodifisering
(økonomisk antropologi)

Arbeid
(post-arbeid, omsorgsarbeid)

DEGROWTH HOVEDPUNKTER

Autonomi

**Lokalt og
åpent**

Samfunn

Arbeidsdeling

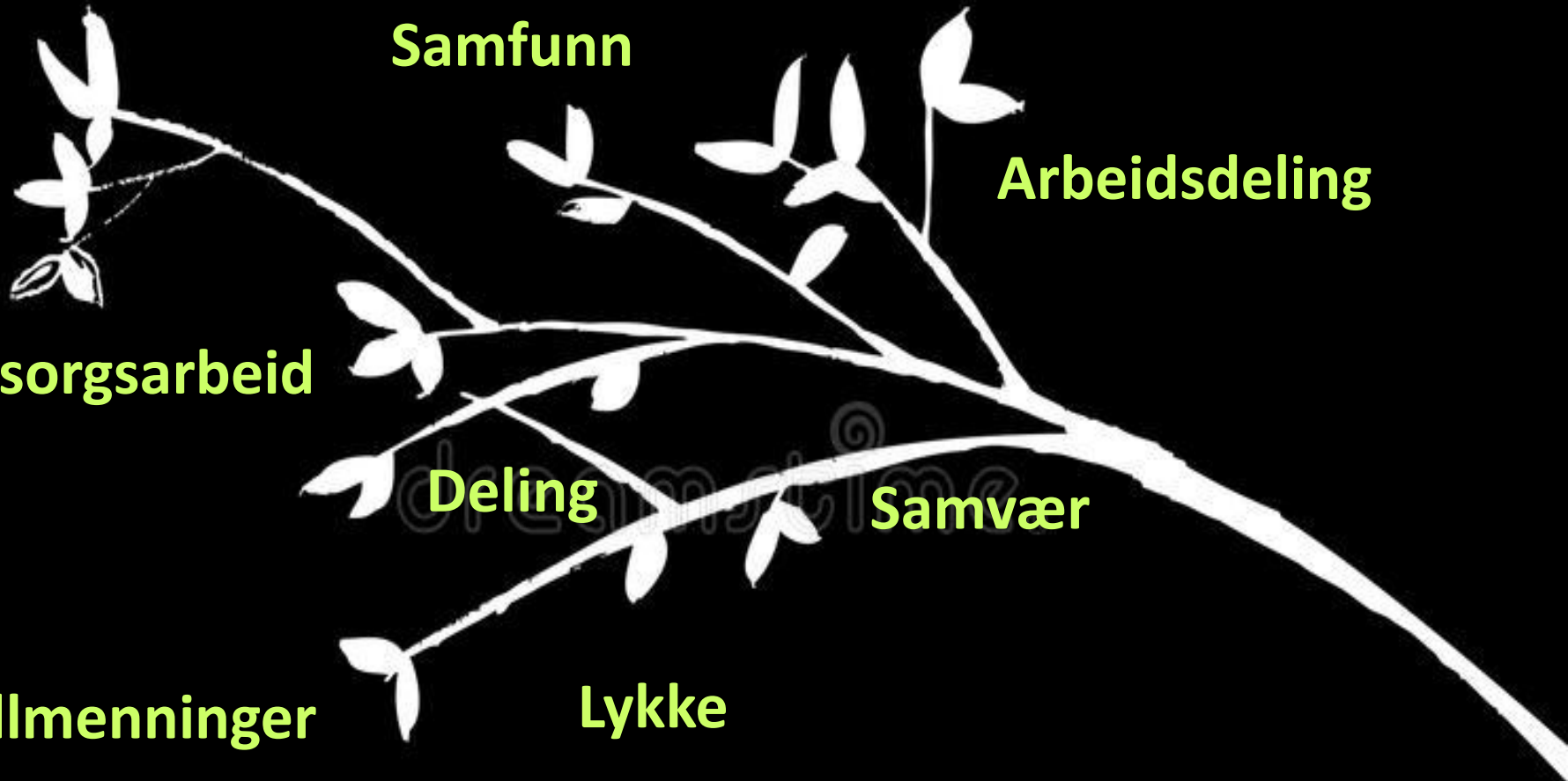
Omsorgsarbeid

Deling

Samvær

Allmenninger

Lykke

Argumenter for degrowth

Degrowth vektlegger **autonomi**:

- For **Illich (1973)** betydde autonomi frihet fra store teknoinfrastrukturer og de sentraliserte byråkratiske institusjonene, offentlige eller private, som kreves for å administrere dem.

- For **Gorz (1982)** er autonomi frihet fra lønnsarbeid. Han vektla sfæren av ulønnet arbeid, der folk nyter fritid og produserer til eget bruk, heller enn for penger.

- For **Castoriadis (1987)** handler autonomi om et felleskaps evne til å bestemme fremtiden sammen, frigjort fra ytre imperativer og gitte sannheter, slik som Guds lov (religion), eller økonomiens lover (vekst).

Kontroverser og kritikk

Degrowth... hva?!

- Vekst er fortsatt forbundet med forbedring, velvære og velstand. Upassende å bruke et "negativt ord" for å beskrive ønskede endringer?
- Bruk av en negasjon for et positivt prosjekt har mål om å **dekolonialisere en forestilling** dominert av vekst (åpne for andre utviklingsbaner)
- Degrowth er et bevisst subversivt slagord, et «rakett-ord" for å re-politisere miljøengasjement og den falske konsensusen knyttet til bærekraftig utvikling.
- Noen ting burde ikke slutte å vokse (helsehjelp, fornybar energi...), men "**blomstring**" blir foretrukket foran fremfor "vekst" eller "utvikling".
- Fattige land trenger fremdeles vekst. Vekstfri utvikling i rike, industrialiserte land vil frigjøre **økologisk rom** for fattige land... men også **rom for konseptuell endring**

Politiske forslag for en vekstfri økonomi

Alternative indikatorer for økonomisk framgang

- BNP er et dårlig mål på menneskelig velvære / trivsel, og ignorerer også miljøkostnader
- Human Development Index (HDI) overser økologi
- Norge havner veldig høyt på HDI, men kommer på 157. plass på “Sustainable Development Index”
- Alternativer: GPI, ISEW, SDI...

Politiske forslag for en vekstfri økonomi

Grønn skattereform

- Flytte skattegrunnlag fra arbeid - til ressurser og forurensning
- Skattlegge reklame
- Redusere skatt på reparasjoner (f.eks. gjennom å redusere moms)
- Øremerke inntekter for grønne investeringer

**ENVIRONMENTAL
TAXES** Implementation
and Environmental
Effectiveness

Politiske forslag for en vekstfri økonomi

Grønn tilskuddsreform

Skifte tilskuddsgrunnlag fra miljøødeleggende til miljø-regenererende aktiviteter

- Fra fossilt brensel til fornybar energi (olje- og gasselskaper ble subsidiert med mer enn NOK 85 milliarder i 2013 – 2017)
- Fremme landbruksmiljøordninger (frikoble distrikts-subsidier fra produksjon og i større grad koble til f.eks. fellesgoder og økosystemtjenester)

Politiske forslag for en vekstfri økonomi

Arbeidstid: reduksjon og deling

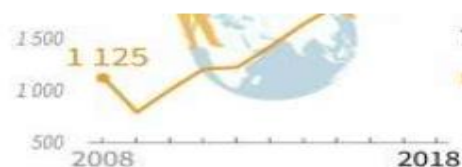
- Arbeidstidsreduksjon korrelerer med lavere CO2-utslipp og andre miljøpåvirkninger
- Reduserer arbeidsledigheten (viktig i møte med digitalisering/ robotisering)
- Hjelper på tidsklemma
- Økende støtte til 6 timers arbeidsdag og 4 dagers arbeidsuke i mange land (f.eks. diskutert i Finland)

Politiske forslag for en vekstfri økonomi

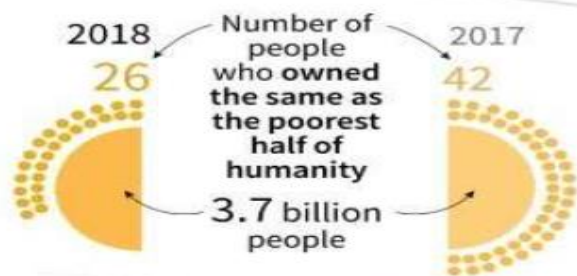
Maksimum-minimum inntektsforhold; tak på inntekt og formue

World's 26 richest people own as much as poorest 50%, says Oxfam

the 2008 financial crisis
▶ Their fortunes grow by \$2.5 billion a day

\$112 billion
1% = The health budget of Ethiopia
105 million people

Rich-poor gap widens
Oxfam report 2019

3.4 billion people live on less than \$5.5 a day
About half the world population

Tax evasion by the ultra-rich deprives developing

0.5% extra tax on the wealth of the richest 1% could
educate all the 262 million children out of school
provide healthcare that would save 3.3 million

Politiske forslag for en vekstfri økonomi – sosial rettferdighet må ligge til grunn!

Miljøpolitikk som oppfattes som urettferdig vil møte offentlig motstand og kan avvises som "grønn, urban elitisme" (f.eks. underliggende "gule vesters" protester mot dieselvavgift)

The Yellow Vests Movement Isn't Anti-Climate Action; It's Pro-Social Justice

by Mathilde Bouyé and Yamide Dagnet - December 07, 2018

LE MONDE *diplomatique*

ACCUEIL NUMÉRO DU MOIS ARCHIVES MANIÈRE DE VOIR BLOGS

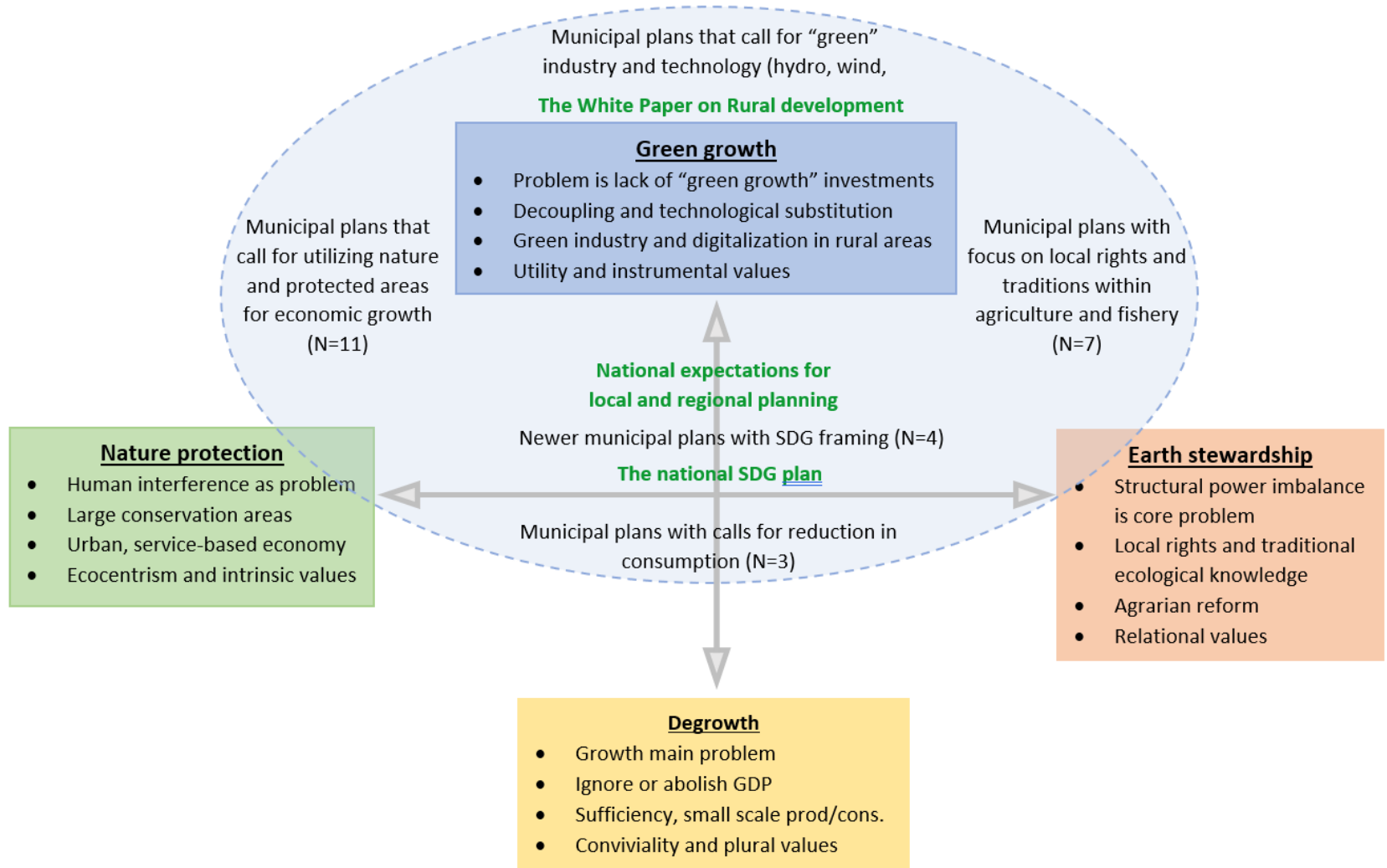
> décembre 2018, pages 1 et 22

LES CLASSES POPULAIRES ET L'INJUSTICE FISCALE

Aux sources de la colère contre l'impôt

Rom for vekstfri utvikling i Norge?

Figure 2: Illustration of relative support to competing sustainability pathways in the assessed policy documents

erik.gomez@nmbu.no

elisabeth.helseth@nina.no